

HELPPOHINTAINEN NOVELLI- JA ROMANI-JAKSO. VIII.

PEN-MORSE'N LÄHDE.

KIRJOITTANUT

CHARLES DICKENS.

Helsingissä, 1882.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainon
kustantama.

FIN-MORSEIN LAHDE

CHARLES JACKSON

Pen-Morse'n lähde.

Kirjoittanut

Charles Dickens.

Helsingissä,

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainon Insttantama.

1882.

Henrichsenin kirjasto

Edvin Rönkä

Helsingissä,

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapaino.

1882.

Miistä sadoista matkustajista, jotka käywät Tre-Madoc nimisessä kaupungissa pohjois-Wales'issa, tustin yksi ainoakaan käy läheistä Pen-Morse nimistä kylää katselemaan. Uusi kaupunki on wetänyt kaikkein huomion vanhasta kylästä, joka kuitenkin kyllä ansaitsee hetken tarkastusta. Siellä on tustin rakennettu ainoatakaan uutta rakennusta tämän vuosijadan loppupuolella, ja monen vanhan huoneen yhteen, vuosifatojen sawusta mustuneen katon wuoliaisessa on vuosiluku, joka siirtää meidät takaisin wiidenteentoista vuosifataan.

Minä wietin monta vuotta takaperin yhden päivän siellä asuwan talonpojan perheessä, ja kun isäntäwäkeni pyysi minun jäämään sinne vielä muutamaksi tunniksi, suostuin minä siihen mielelläni, waikka ainoastaan yksi perheen jäsenistä osasi sujuvasti Englannin kieltä puhua. Suotuamme teetä lähdimme muutamain perheen tuttawain luona käymään, ja minä sain siten tilaisuutta nähdä useain wanhain rakennusten sijustaakin. Oli syysilta; me jätimme kirkkaan kultaisen päiwäpαιsteen ulkopuolelle, kun astuimme huoneisiin, joissa oli wallan pimeä, paitsi uunin läheisyydessä, sillä ikkunat olivat pienet ja ikäänkuin wajonneet paksuihin seiiniin.

Yhdesä sellaisessa huoneessa asui wanhaja parikunta, joka terwehti meitä maan- ja murteella ja osoitti wieraswariisuutansa tarjoomalla meille kauraleipää ja maitoa. Heidän poikansa ja tyttärensä olivat naimisissa; he asuiwat wallan yläin; mies oli melkein sokeri ja he istuiwat molemmin puolin uunia, niin wanhoina ja hiljaisina, että he waan näyttiwät kuolemaa odottawan.

Toisesä majassa asui leski tyttärienen. Tyttö oli raajarikko ja wäsymättömällä hellhyhdellä äiti hoiti ja elätti häntä ja itseään niillä wähillä waroilla, mitkä hän muutamista mehiläispeleistä sai. Se, joka yöllä mihin aikaan tahansa kulki tämän majan siwutse, näki aina himmeän kynttilänwalon ikkunasta; se oli äiti, joka walwoi wakeroiwan tyttärensä wuoteen wieresä; ja usein kuuli ohitse kulkewa hänen hiljaisella äänellä laulawan jota-kin wanhaa kansanlaulua siinä toiwossa, että nuo ykstoikkoiset säweleet ehkä liementäisiwät tyttären waiwoja. Kun me hänen näimme, oli hän jo wiiftoista wuotta siten walwonut ja laulanut tyttärensä wuoteen ääressä. Hänen surunsa oli niin kunnian-arwoinen, hänen nöyryytensä niin totinen ja hiljainen, hänen rakautensa niin kärkeiwällinen, että hän oli saawuttanut kaikkein naapuriansa kunnioituksen ja ystävyyden.

Toisen kertomuksen, jonka kuulin tästä ikkwanhasta kylästä, tahdon wähän lauseammoin kertoa.

Pohjoispuolella Pen-Morse'a kohoaa muutamia korkeita kallioita, samat, joiden juurella Tre-Madoc niminen kaupunki sijaitsee; mutta kylän kohdalla nämä kalliot alenewat ja muodostawat wähitellen aallonkaltaisen lakeuden. Ne owat kuitenkin kauniit, niin siellä kuin täälläkin. Suuria, teräwähuippuisia kallionmöhkäleitä, jotka muuten olisiwät kowan ja jäykän näköiset, koristaa monenwäriset sammalet ja useat maksaruoholajit. Näiden rinnalla loistawat kurenmofan punaiset lehdet, ja kanerwapsensaat ihanine kuffi- neen täyttäwät jok'ainoan kolon wuoressa. Kaukaa katsoen kasweja ei kuitenkaan toisistaan eroita — ja silloin näkee waan

sanomattoman värrien kauneuden ja loistoa, jota muratin tumman-vihreä lehdistyksen paikka paikoin lieventää.

Näiden kallioiden juurella on muutamia kauniita, viheriöitä niittyjä — ja nyt olemme Pen-Morse'ssa. Kylän lähde on aivan kallioiden alla, sinne wiewällä polulla on muutamia isoja, fileitä kaltewia kiviä, jotka aina ovat niljakkaat ja liukkaat, milt'ei yhtä paljon kesa-helteesä kuin talvipakkasella, jolloin tuo pieni puro, joka juoksee niiden yli, on muuttunut ohueksi jääpeitteeksi. Monta, monta vuotta sitten — kokonainen sukupolwi takaperin — Pen-Morse'ssa asui leski tyttäriin. Näillä kaulaisilla seuduilla tarpeet ovat hywin wähäiset ja kansan elämäntavat yksinkertaiset. Asukkaat eivät muuta tarwitse kuin majan, kauraleipää ja maitoa, sekä moniaita helposti wilseltä rhytimaan-kasveja, joskus palasen suolattua stanlihaa tahi muuta lihaa talwisaiskana ja waatteita, joita etupäässä kotona valmistetaan ja jotka ovat mitä kestäwimpää laatua; kaikki tämä ei paljon maksa, ainakaan ei sellaisessa maakunnassa, johon ei vielä yksikään rahamies ole tullut talonpojan maata ostamaan; ja melkein joka miehellä Pen-Morse'ssa oli siihen aikaan, josta nyt on puhe, omat huoneensa sekä ainakin wähäisen maata.

Eleonore Groyh peri sen pienen huoneen (wasemmalla puolella tietä, kun tullaan Tre-Madoc'ista Pen-Morse'en), jossa hän miehensä kanssa oli asunut siitä saakka kuin he meniwät naimisiin, sekä pienen, etelää kohti wiettämän puutarhan, jossa hänen mehiläisensä oleskeliwat öisin ja josta ne aamuin lensiwät eteisimmille kanerwa-kankaille. Kaapurit pitiwät häntä jotenkin warakkaana, — ei juuri rikkaana, mutta ei köyhänäkään. Mutta kylän nuoret miehet katsoiwat häntä warsin rikkaaksi, sillä hänellä oli herttaisin tytär mikä olla woi. Wales'ilaiset naiset owat, kuten tiedämme, erittäin kauniit, mutta kaikkein kertomusten mukaan Nest Groyh

(Nest on lyhenetty nimestä Agnes) oli kauniimpi kaikkia muita koko seudussa. Wales'in asukkaat rakastawat kolme-lukua ja vielä tänä päivänä puheenparfi „kaunis kuin kesa-aamu aurington nousuksesä, kuin walkoinen tiira meren aalloilla ja kuin Nest Groyh“ on tawallinen näillä seuduilla. Nest tiesi olewansa kaunis ja iloihti siitä. Hänen äitinsä soimasi häntä usein tästä ylspeydestä, muistuttaen häntä siitä, että kauneuskin on Sumalan lahja; mutta kun hän aloitti pientä saarnaansa, niin Nest tuli nauraen ja tanssien hänen luokseensa, lasi polwilleen hänen eteensä ja ojensi kauniit kaswonsa äidin suudel-tawiksi ja esti siten suloisimmilla hywäilemisillään äitiänsä nuhtelemasta häntä. Hänen iloinen luonteensa saattoi monen puhdistamaan päätään ja muutamat sanoimat että hän oli huikentelewainen ja juonikas — hän ei sille mitään woinut, sillä hänen täytyi olla kaikkein mieleksi sekä wanhain että nuorten, miesten sekä naisten. Ja Nest ei tarwinnutkaan paljon tehdä onnistuaksensa siinä; suloinen hymyily, yksi ainoa ystävällinen sana, iloinen katse, pari säälwäistä lausetta, kaikki wiehätti ja miellytti hänen kanssaihmissään. Hän oli haltiattarien runsailla lahjoilla warustetun lapsen kaltainen, ja hän jakeli werrattomia lahjoja kaikille misä hän waan kulki. Mutta muutamat, jotka olivat selittäneet hänen hymyilyjensä ja ystävällisiä sanojansa omien toiwedensa mukaan, eikä niiden oikean tarkoituksen mukaan, wäittiwät että kaunis, suloinen Nest oli hywin jäykkä ja ynseä, ja he kostiwat hänelle kutsamalla häntä huikentelewaiseksi. Hänen äitinsä kuuli tämän ja oli pahoillaan siitä; mutta Nest waan nauroi.

Nest'in tehtäwänä kotona oli muun muassa jokapäiwä tuoda wettä yllämainitusta lähteestä. Wanhat ihmiset kertoivat vielä että oli mitä ihanin näkö maailmassa nähdä Nest'in kepein askelin astuwan kiviä myöten kantaen wesi-astiaansa. He sanowat myöskin (nyt, kun woi-wat totta puhua ja langettaa laupiaan

tuomion) että vaikka hän muita ihmisiä kohtaan oli huikeentelemainen, vaihtelemainen ja juonikas, hän kuitenkin oli erittäin hyvä ja hellä tytär, jotta häntä parempaa ei olla voi. Tre-Madoc'in ja Griecasth'in välisen tien varrella on vanha kaunis rakennus, jonka wales'ilaisen nimen olen unohtanut, mutta joka meidän kielessä merkitsee „Ujan loppu“; se on kummallinen ja hywin merkillinen nimi. Ehtäpä sen rakentaja luuli että hänen tyhnsä tulisi pysymään maailman loppuun saakka. En sitä tiedä; mutta tuo vanha rakennus seisoo siinä ja tulee seisomaan siinä vielä muusiausia. Kun Nest oli nuori, omisti tätä taloa eräs Edward Williams niminen nuori mies. Hänen äitinsä oli kuollut, ja ihmiset haastoivat että hän etsi vaimoa itselleen. Kun Nest sen kuuli, pudisti hän päätään, punastui ja sanoi että hänen kai kauan täytyi hakea, ennenkuin hän sellaisen löytäisi; ja se oli kummallista, että kun hän seuraavana aamuna meni lähteelle — kauniina syys-aamuna, kun kaste vielä oli maassa ja rastaat lauloivat pihlajamarja-rypäleissä, niin Edward Williams, joka oli matkalla tilpajuoksuun, sattumalta kohtasi hänet; hänen koiransa kaatoi juostessaan tytön wesi-angon ja wiipyi kauan ennenkuin hän taas täytti sen; ja kun tyttö tuli kotiin, hän kietoi käsiwarsensa äidin kaulan ympärille ja kertoi ilokyhneleat filmisä että Edward Williams „Ujan lopusta“ oli kysynyt, tahtoiko hän ruweta hänen waimoksen ja hän oli wastannut „tahdon“.

Eleonore Groym itki, mutta hän itki hiljaa yksin ollessaan. Hän kiitti Jumalaa siitä että Nest oli saanut suojelijan, tukeen, joka ikänsä sekä luonteensa puolesta näytti hänelle sopiwan ja joka oli häntä warakkaampi. Mutta äiti tiesi että hän tulisi kaipaamaan tyttärensä tuhansissa tilaisuuksissa; hän tulisi kaipaamaan häntä yöllä, kun hän äkkiä heräisi, nähtyänsä unta nuoruudestaan, jolloin hän oli tottunut näkemään hänen suloiset kaswonsa wieresjään. Silloin hän aina unohti u-

nensa, siunasi tyttärensä ja nukkui jälleen.

Mutta kufapa olisi woinut olla niin itsekäs että surisi, kun Nest oli niin onnellinen. Hän tanssi ja lauloi enemmän kuin milloinkaan ennen; mutta wältiin hän oli hiljainen ja miettiwäinen ja hymyi itsekensä; jos joku silloin häntä puhutteli, niin hän säpsähti ja rusko hänen poskilleen ilmaisi mitä hän oli ajatellut.

Oli ihana, onnellinen, wiehättävä syksy. Mutta talwi oli tulos ja sen kanssa tuli suru. Eräänä kylmänä ja kauniina aamuna Nest lähti sulhonsa kanssa ulos; edellinen meni lähteelle, jälkimäinen Pen-Morse'n pieneen rawintolaan kauppa tekemään. Edward Williams oli wäähän myöhästynyt ja erosi sentähden kylän ulkopuolella tytöstä ja kiiruhti rawintolaan. Nest, jolla oli uusi nuttu ja hattu päällä (jotka hän äidin tahtoa vastaan oli pannut päällensä — ne olivat hiljan ostetut ja hywin kauniit), meni niittyjen poikki warsin iloisena ja onnellisena. Eräs mies, joka wäähän aikaa sitten vielä eli, kohtasi hänen, kun hän siinä aamuna meni lähteelle, ja sanoi kääntyneensä taikaisin vielä häntä katsellaksensa, sillä hän oli hänestä tawallista ihanampi. Mies samalla kummasteli miksi hän oli puettu pyhäpukuunsa, sillä wales'ilaiset waimot pitävät tuota kaunista sinistä nuttua ainoastaan kirkossa ja juhallisisa tilaisuuksissa, eikä milloinkaan, ei talwipakkasellaan, arkitöitä tehdesjään. „Kuitenkaan ei ollut mahdollista“, sanoi hän, „moittia hänen pukunsa, kun hänen näki“.

Tyttö astui ilomielin liukkaita kiviä myöten wesi-angon kädessä. Hän pani wettä sankoon, otti hatun päästänsä, sitoi sen nauhat kiinni, ripusti sen käsiwarrellensa ja nosti wihdoin raskaan wesiastian päähänsä; mutta kun hän astui sileitä, niljakkaita kiviä myöten, kompastui hän. Polulla oli juoksewa wesi muuttunut liukkaaksi jääksi. Nest parka kaatui ja loukkasi lanteensa. Kadonnut oli nyt suloinen hymyily hänen huuliltansa, kadonnut oli ihana puuna hänen kauniista kaswoistaan, kadonnut

nuoruuden onnea ilmoittava, loistava katse — sitä seurasi kalman kalpeus ja sammuttua silmiä peitti pimenemistään pimevät pilvet, sen mukaan kuin tuskat kävivät kovemmiksi. Hän päästi väikeän, tuskan vaikuttaman huudon ja meni tainnukseen. Eräs lapsi, joka tunnin kuluksua tuli lähteelle, näki hänen makaavan kivillä ja luuli hänen kuolleetksi. Kovasti kirkkaisten lapsi juoksi takaisin kylään, huutaen vähän väliä: „Nest Groyh on kuollut! Nest Groyh on kuollut!“ Ja niin peljästyneht oli lapsi raukka, että se ei seisahnut ennenkuin kätki päänsä äitinsä syliin. Koko kylä tuli liikkeelle ja kaikki, jotka suinkin voivat, riensivät lähteelle. Nest Groyh oli monta kertaa tuon kauhean tunnin kuluksa luullut kuolemansa; hän oli luullut pyörteymystä kuolemaksi ja oli taistellut sitä vastaan ja rukoillut Jumalaa että hän sallisi hänen elää niin kauan, että hän vielä kerran saisi nähdä armahansa kasvoja; ja kun hän nyt näki hänen tuskasta maaleana seisovan vieressään, hymyili hän ja meni jälleen tainnoiksiin.

Monta kuukautta hän makasi tautivuoteellaan, voimatta liikkua. Väliin hän houvaili, väliin hän oli pyörteyksissä ja syvä suru kalvosi hänen mieltänsä. Mutta yhä hänen äitinsä mitä hellimmästi häntä hoiti. Naapurit tarjousivat häntä auttamaan. Se toivot yksinkertaisia herkkujaa heille ja Pen-Morse'ssa ei valmistettu ainoatakaan hyvää päivällistä, josta ei osaa lähetetty Eleonore Groyh'ille. Waikka hänen sairastyttyänsä ei woinutkaan mitään syödä, niin tahtoivat kuitenkin houkutella häntä itseä syömään vähäsen wirtistääksensä woiמיאnsa, sillä hän ei uskonut lastansa kenenkään muun hoitettawaksi.

Kauan aikaa Edward Williams oli hywin hellä ja käwi usein kysymässä miten Nest woi; mutta vähitellen (oi! te aawistatte kai nyt Nest paranturkutettawaa tilaa) hän kylmeni, tosin alussa niin vähän, että Eleonore soimasi itseänsä

tyttärensä puolesta osoitetusta mustasukkaisuudesta ja torui epäilewää sydäntänsä. Mutta kun talwesta tuli kewät ja kewät muuttui kesäksi ja Nest yhä vielä oli wuoteen omana, silloin muutkin kuin äiti parka huomasiwat Edwardin käyneen kylmäksi ja penseäksi. Naapurit olisivat mielellään puhuneet Eleonore'n kanssa siitä, mutta hän kammoksui siitä asiasta puhua, niinkuin kammoksutaan antaa pahaa haawaa tarkastaa. „Oli miten oli“, hän ajatteli, „Nest ei woi kuulla siitä ennenkuin hän saa enemmän woiמיא. Minä tulen walehtelemaan hänelle, sen tiedän, mutta minun täytyy pelastaa lapseni henki ja kun hän käy huonommaksi, woin kenties häntä lohduttaa. Di, jospa hän ei sulhoansa niin hellästi puhuttelisi houvaillessaan! Minun melkein tekee mieleni häntä kirota kun kuulen tytön puhetta“. — Ja nyt Nest huusi äitiänsä ja Eleonore meni hänen tykönsä ja kertoi taas jonkun uuden jutun Edward'in monista toimista; wälitiin hän oli Herloc'in markkinoilla, wälitiin jonkun läheisen kylän kärkeissä ja milloin missäkin toimesssa.

Mutta wihdoin hänen warastonsa loppui; oli kolme wuokkoa siitä kuin Edward oli heillä käynyt ja Eleonore, joka näki lapsensa riutuvan itäwöimisestä ja kaispauksesta, hiipi eräänä iltana, tuuditettunsa tyttä wuokkumaan, ulos ja meni „Ujan loppuun“. Oli ihana heinäkuun ilta ja laskeunan auringon säteet walasivat isoja niitthjä, joita Tre-Madoc'in aallonwuotoiset tukkulat ja kalliot ympäröiwät; mutta Eleonore ei illan ihaannutta ihaellut; hänestä oli yhden tekewä olipa waikka synkkä talwi-yö. Hän ei ollut mitään ulkonaista esineitä huomannut, ennenkuin hän saapui „Ujan loppuun“ ja näki Edward'in; silloin hänen asiansa jälleen johtui hänen mieleensä. Edward seisoi ulkona katsellen muutamia heinärukoja, joista hywä haju lewisi kailkialle. Hän kääntyi kuullessaan Eleonore'n askeleita, ja kun hän näki hänen, punastui hän ja näytti joutuwan hämil-

leen, mutta meni kuitenkin jotenkin ystäväkseen häntä vastaan.

„Nyt on kaunis ilta“, hän sanoi. „Miten Nest voi? Mutta teidän täällä olonne todistaa että hän on parempi. Ettetö astu sifään istumaan?“

Hän puhui hywin kiireesti ja näytti siltä kuin hän tahtoi näyttäidä ystäväkseen muuta kuin hän oikeastansa oli.

„Kiitoksia“, sanoi Eleonore. „Minä otan tuon rahin tuolta ja istun tänne. Kaitis ilma on niin suloinen, kun niin kauan on sifällä istunut“.

„Te olettekin hywin kauan aikaa sifällä olleet“, vastasi Edward, „enemmän kuin wiisi kuukautta“.

Eleonore Groyn'in syvän vapisi. Hän tunsi mielessänsä kapinan, jota hän tahtoi salata, jotta hän ei harmia osoittamalla irvoittaisi tahti katkaisi sitä rakauden sidettä, joka sitoi Edwardin hänen tyttärensä. Hän sanoi aina itselleen: „Kärsivällisyyttä tarvitaan. Hän on kenties uskollinen ja rakastaa kuitenkin Nestiä“. Mutta hänen loukatut, katkerat tunteensa ilmoittivat hänen sanansa walheeksi.

„Siitä on kauan aikaa kuin kävit meillä kuulustamassa miten Nest voi, Edward Williams“, sanoi Eleonore. „Nest voi sekä parantua että käydä huonomaksi sinun siitä tietämättäsi“.

Eleonore loi nuhtelevan katseen nuorkaiseen, mutta puhui lempeällä ja tyhneellä äänellä.

„Minä — tuota, heinänteko on wienyt multa aikaa. Ilmat ovat olleet vaihtelevaiset ja isännän silmän tulee walwoa kaikkia. Sitäpäitsi“, sanoi hän ikäänkuin olisi hän löytänyt syyn, jota hän etsi, selittääkseen poisja oloansa, — „sitäpäitsi olen Rowland Jones'elta kuulut hänestä. Minä menin apteikkiin hakemaan lääkkeitä hewosilleni — hän kertoi minulle hänestä“.

Ja Edwardin muoto synkistyi, kun hän muisti tohtorin sanoja. Luuliko hän ett'ei äidin filmä häntä huomannut?

„Sinä näet Rowland Jones'in? Di, jos sinulla on syvän, niin kerro, mitä hän tyttöparastani sanoi? Hän ei minulle sano mitään, waan iskee silmää, yskii ja puhuu yhtä ja toista, kuta harvaamminkin pyyhän vastausta. Mutta sinä warmaankin sanot sen minulle. Sinun täytyy se sanoa minulle“.

Eleonore oli nousut istualta ja puhui niin käskewällä äänellä, että Edward tässä filmänröpyhessä ei woinut sitä wastustaa. Hän koetti kuitenkin wälttää kshymystä.

„Dnnettomalla hetkellä hän lähti lähelle. Kerro mitä tohtori sanoi lapses-tani“, sanoi Eleonore. „Tuleeko hän elämään wai kuoleeko hän?“

Edward ei uskaltanut wastustaa tätä käskewällä äänellä lausuttua kshymystä.

„Hän tulee elämään, älä pelkää. Tohtori sanoi että hän tulee elämään“.

Wastoin tahtoansa hän pani erityisen painon sanalle „elämään“, ja hän, jonka jok'ainoa jäsen vapisi tuskasta, kuuli sanan.

„Hän tulee elämään!“ toisti hän.

„Mutta oli jotakin enempiä, sano se, sillä tahdon tietää sitä. Jos et wastaa, niin minä menen Rowland Jones'in luowieli tänä iltana ja pakoitan häntä sanomaan mitä hän oli sinulle sanonut“.

Jotakin oli tapahtunut hänen ja lääkärin välillä, jota Edward ei tahtonut ilmoittaa ja Eleonoren uhlaus waihatti sen, minkä se tarfoitti. Mutta Edward näytti wihaiselta ja suuttuneelta.

„Te olette niin kärsimätön, mrs Groyn“, soimasi Edward.

„Minä olen äiti, joka pyyhän tietoja sairaasta lapsestani“, sanoi Eleonore.

„Jatka waan. Mitä lääkäri sanoi? Hän tulee elämään“, toisti hän taas ikäänkuin johtaakseen häntä uralle.

„Hän tulee elämään, sitä lääkäri ei ensinkään epäile. Mutta hän kuulee — älkää noin wäantäkö käsitänne — minä en woi kertoa, jos näytätte noin tuskalliselta; te woitte todellakin säikähyttää ihmisiä“.

„Enhän minä puhu mitään“, sanoi Eleonore matalalla, hiljaisella äänellä; „älä huoli siitä minänäköinen minä olen; hän tulee elämään“.

„Mutta hän tulee raajarikoksi elinajakseen — niin! Te tahdoitte itse saada se ilmi“, sanoi Edward äkäisesti.

„Raajarikoksi elinajakseen“, toisti Eleonore hitaasti puhuen. „Ja minä olen kahtakymmentä vuotta häntä vanhempi“. Hän huokasi syvään.

„Ja meidän nyt puhuesfamme tästä tahdon sanoa ajatukseni“, sanoi Edward hätäisesti ja hämillä ollen. „Minulla on paljon eläimiä ja tilani on hankala hoitaa ja vaatii niin paljon työtä kuin terve nainen voi aikaansaada. Ja siitä syystä näettekös — —“ Hän ei enempää puhunut, sillä hän toivoi että Eleonore hymnäisi hänen tarkoitustaan ilman sanoja. Mutta Eleonore ei tahtonut sitä hymnäitä. Hän loi terävän katseen häneen, niinkuin hän olisi tahtonut hänen sydämensä ajatuksia tutkia, kunnes nuorukainen loi silmänsä maahan. „Hyvä on“, sanoi Eleonore vihdoin, „puhu loppuun saakka. Muista että minulla vielä on paljo, jota tulee selville saada ja minun voimani ovat tyttäreni voimat“.

„Te olette erittäin hyvä“, sanoi nuorukainen, „mutta asiaa oikein mietittyänne kai käsittänette, ett’ei Nest milloinkaan voi tulla siksi kuin hän on ollut?“

„Sinä et vielä Jumalan kasvoihin edessä ole wannonut ottawasi hänet waimoksesi joko hän on hyvä tahti huono; ja nyt, kun hän on huono“. — Eleonore katsoi hänen silmiinsä, huokasi syvästi ja jatkoi — „kun hän on huono ja heikko, niin sinä hylkää hänet, koska kirkon siteet eivät sido sinua häneen. Waikka hänen runniinsa jääkin raajarikoksi, on hänen sydämensä muuttumattomana ja täynnä rakkautta sinuun. Edward, ethän tahdo purkaa liittoa meidän onnettomuutenne takia. Sinä waan koetat minua, sen tiedän“, sanoi hän ikäänkuin ruoilehän häntä wakuuttamaan, että hänen epäluulonsa oli ollut wäärä. „Mutta kat-

sopas, minä olen mieletön nainen, joka peljästyin muutamasta sanasta“.

Eleonore hymyili hänelle, mutta se oli wäkinäinen epäilevä hymyily, ja Edward oli yhä yhtä synkeän näköinen.

„Ei, mrs Groyne“, wastasi hän, „te puhuitte ensin oikein. Teidän oma järkenne jo sanoi teille ett’ei Nest nyt enää voi tulla kenenkään miehen waimoksi — jos ei hänen onnistu pauloihinsa kietoa mr Griffith’ia Dyn’istä; hän kenties pitäisi hewojet ja waunut häntä warten“.

Edward’in aikomus ei ollut olla kova; mutta hän oli kova ja tahtoi poistaa hämmästystään jonkinlaisella ystävällisellä leikkipuheella, eikä aawistanut että se niin syvästi äiti parkaa loukkaasi. Hän säpshähti, kun hän näki puheensa waiikutuksen.

„Puhu sanoja, jotka miehelle sopii. Mitä ajatteletkin lapsestani, sano suoraan asia, äläkä puhu niinkuin täysi järkeni olisi sanonut minulle kaikki. Minä seison täällä, epäillen omia ajatuksiani, kiroten omaa epäilystäni. Älä ole pelkuri. Minä kysyn sinulta: oletko kishloisja Nest’in kanssa, wai et?“

„Minä en ole pelkuri. Koska kysytte, niin vastaan. Nest ja minä olimme kishloisja, mutta emme enää ole. En voi — ei lukaan voi waatia että minä nain raajarikon. Se on teidän syyhne, että sanon sen nyt. Minä olin jo ennen sen päätöksen tehnyt, mutta olisin odottanut wähhän aikaa ennenkuin sitä teille olisin ilmoittanut“.

„Hyvä!“ sanoi Eleonore ja kääntyi lähtekänsä. Mutta hänen wihansa saattoi hänet unohtamaan järkewyhyden ja warowaisuuden. Hän lähti, mutta seisahtui taas; hänen huulensa liikkuiwat, mutta ei sanaakaan kuulunut hänen huulitaan; hän kohoitti käsivartensa taiwasta kofti, ikäänkuin kutsuen salamaa iskemään wanhiaan, harmaasen huoneesen, jota hän sitten osoitti, ja samassa hän huudahti:

„Lesken lapsella ei ole yhtään ystäwää. Mutta yhtä warmaan kuin Wapahtaja herätti lesken pojan kuolleesta ja

teki hänen jälleen eläväksi, yhtä warmaan Jumala ja Hänen enkelinsä wakuowat Nest'iä ja kostawat hänen kärsimäänsä kauhistawaa wääryyttä!"

Hän kääntyi pois itkien ja käsiänsä wäänneksen.

Edward meni sisään; hänen ei enää tehnyt mieli katsella hywänhajuisia heinärukojansa, waan hän istui uunin wiereen ja tuijotti synkeästi sammuvaan hiilokseen. Hänen istuttuansa siinä wähän aikaa, koputti joku owelle. Hän ei wastannut mitään, sillä hän ei tahtonut tetaän nähdä. Taas kuului uusi koputus, ensimmäistä kowempi. Hän oli vielä waiti. Silloin tulija antaisi owen ja Edward joutui hämillensä, melkeinpä säpsähti, sillä Eleonore Groyn astui sisään.

"Minä tiesin sinun olewan sisällä, minä tiesin ett'et woinut mennä ulos yön hiljaisuuteen niinkuin ei mitään olisi tapahtunut", sanoi Eleonore. "Di, kiro sinko minä sinua? Sano, teinkö minä sen? Siinä tapauksessa pyyhän sinulta anteeksi; minä tahdon koettaa rukoilla Jumalaa siunaamaan sinua, jos sinä waan osoitat minulle hiukan laupeutta, waan hiukan, kuuletko? Nest'ini kuolee, jos hän nyt saa kuulla totuuden, hän on niin woimaton ja hermoton. Etkän sinä tahdo häntä tappa? Sitä en usko, Edward".

Hän katsoi Edward'iin kuin odottaen vastausta, mutta tämä ei wastannut mitään. Silloin hän lankei polwillensa kiewijelle laattialle hänen eteensä.

"Sinä suot minulle wähän aikaa vielä, Edward, etkö sitä tee? Minä rukoilen sinulta sitä polwillani. Kenties — jos lupaan ett'en milloinkaan enää sinua kiwoile — kenties sinä jostus tulet häntä katsomaan, kunnes hän tulee tyllin woimalkaaksi kuulemaan että kaikki on ojitse ja hänen sydämensä toivo on sammunut. Lupaa vielä kunkauden ajan käydä meillä niinkuin silloin kun häntä rakastit — raajarikkoa raukkaa, jonka koko maailma on hyljännyt. Minä hoidan häntä

hywästi, enkä tule kauan waipaamaan sinua".

"Noukkaa ylös, mrs Groyn", sanoi Edward. "Alkää notkistako polwianne minun edessäni. Kyllä minä jostus tulen Nest'iä katsomaan ja nythän kaikki on selwä meidän välillämme. Nest paraka! Minua surettaa kuulla että hän niin minua vielä rakastaa".

"Niin, olihan kaikki jo niin hywää ja sinä olisit ollut hänen miehensä, jos et — oi surkeutta — jos et olisi lastani hyljännyt ja pimentänyt hänen iloisaan tulewaisuuttaan. Mutta sinä suot warmaankin minulle anteeksi ja tulet wäliin käymään meillä, wiippen waikka waan hetkisen kerralla, tulet waan yksi tahi kaksi kertaa wiioksa. Etkä nukkuu hän wäliin sinun tulesfasi; silloin sinun ei tarwitse tulla sisään, hymmärrätkö? Jos hän ei olisi niin heikko, niin en pyytäisi sinua tulemaan".

Näin nöyräksi oli leski raukka tullut rakkaudesta lapseensa.

Nest parani kesä-auringon lämpimäin jäteiden loistaessa. Edward käwi häntä katsomassa ja wiipyi siellä luwatan neljännestantunnin, mutta hän ei milloinkaan uskaltanut katsoa Nest'iä silmiin. Tyttö oli todellakin raajarikko; toinen jalka oli paljon lyhempi toista ja hän ontui, nojaten kainalosaawaansa. Hänen ennen kukoistawat kaswonja oliwat laihtuneet ja käyneet waaleiksi kärsimyksestä, poskien puna oli kadonnut ainajeksi. Hänen suuret silmänsä oliwat painuneet sywään onttoihin holwiinsa, mutta niissä oli vielä loistoa kun Edward tuli sisään. Kiti pelkäsi hänen paranemistaan, pelkäsi, waikka hän samalla toivoikin sitä, sillä hänen salaisuutensa raskas paino wäliin milt'ei masenti hänet ja hänestä näytti kuin Edward alkaisi wäsyä wäkinäisiin käyntiinsä. Eräänä Lokakuun iltana hän ilmoitti kaikki tyttarelleen. Hän pakoitti tusfallista sydäntänsä esittelemään asiaa hymmärryksen katsantotannalta ja sanoi tyttarelleensä että hänen heikko terweytensä teki hänet tyhenemättömäksi maanwiljeli-

jän waimoksi rupeemaan. Hän puhui jäykästi ja tylhsti, sillä hänen sisällinen tustansa ja sääliväisyytensä oli niin suuri, että hän ei uskaltanut laskea tunteitaan malloilleen. Mutta Nest kääntyi pois kylmästä järjestä; hän suuttui äitiinsä; hän vihastui koko maailmaan. Hän sulki surunsa sydämeensä ja salli sen siellä raiwota ja polttaa. Joka yö äiti kuuli hänen itkuaansa ja huokauksiansa, jotka olivat paljoa tuskallisemmat ja katkerammat kuin ne, jotka ruumiilliset waiwat olivat matkaansaattaneet — ja joka yö, kun äiti puhui rakkauden lohuttavia sanoja hänelle, hän ylpeästi wakuutti ett'ei häntä mitään muu waiwannut kuin ruumiilliset tustat.

„Di, jospa hän awaisi särjettyä sydäntänsä minulle, äidillensä“, huokaili Eleonore alinomaan rukouksissaan Jumalalle, „niin olisin tyytyväinen. Ennen oli se minulle kylästä, että hän oli tyttöni. Tuli niin rakkaus ja minä tiesin ett'ei enää woisi olla niinkuin siihen saakka oli ollut, ja sitten luulin että se tusta, joka sydäntäni kalwasi kun Edward minua puhutteli, oli niin suuri kuin tusta olla woi; mutta nykyinen huoleni, Jumalani ja Herrani, on kaikkea muita waikeampi, ja Sinä yksin voit minua auttaa!“

Kun Nest oli parannut niin paljon kuin woi toivoa täällä maan päällä paranewansa, hän tuskallisen hartaasti waati saada ottaa toimittaakseen niin paljon kuin mahdollista tawallisista töistä. Hän ei sallinut äitinsä ottaa häneltä mitään waiwaa, ja näytti tarwitsewan ankaraa työtä ja ruumiillista wäsymystä. Hän näytti tyytywäiseltä, kun ponnistukset saattoivat hänet jonkinlaiseen tunnottomuuteen. Kun äiti ensi kuukausina hänen paranemisansa jälkeen pyysi säädää hänen woiniansa ja itse toimittaa niitä talon asareita, jotka Nest ennen oli tehnyt, käwi Nest melkein kiwaaksi, mutta ulosmenemistä hän itäänkuin arasteli. Eleonora luuli, ettei hän tahtonut näyttää naapureille muuttuneita ja turmeluneita kaswojansa, mutta Nest ei pelän-

nyt heidän muistutuksiaan, waan ainoastaan sitä, että surkuttelisiwat jätettyä ja hylättyä. Kun Eleonora myöntyä tyttärensä kiihkeään tahtoon ja oli työtä telemättä silläikaa kun Nest haawoitettun, katkeran sydämen lewottomuudella tehtäwiänsä toimitti, pyrkivät kyyneleet hänen silmiinsä; mutta hän ei uskaltanut näyttää sitä eikä mitään muutakaan surkuttelemisen oioitusta, sillä ne suututtiwat hermotonta tyttö-parkaa, jotta hän karttamilla liikunnoilla torjui äidin hellyydenkin oioituksia sellaisissa tilaisuuksissa. Kaikki piti olla niinkuin ennen oli, ennen kuin hän oppi Edwardia tuntemaan, ja ulkonaisesti menikin kaikki tawallista menoansa; mutta he astuivat epäwaka- wia, epäilewiä askeleita, itäänkuin pohja olisi ollut ontelo ja pettäwäinen. Surutonta iloa ei heillä enää ollut; jokaista sanaa mietittiin, jokaista pienintäkin tekoa harjittiin tarfoin. Se oli iloton elämä molemmille. Kerta Eleonore toi pienen lapsen tupaan saadaksensa Nest'in unhotamaan synkeitä, kolkoja ajetuksiansa. Tyttö oli ennen pitänyt erittäin paljon lapsista. Hänen waaleat poskensa käwiwät punaisiksi, kun hän näki pienen lapsen äitinsä sylissä, ja hän aikoi ottaa sen omaan syliinsä, mutta kääntyi äkkiä pois, kätki kaswonsa esiliinaansa ja huokasi: „En milloinkaan tule sulkemaan lasta rintoihini, joka minua äidiksi tutsuu!“ — Hän nousi istuulta ja meni surullisen näköisenä työhönsä katsomatta jokeltamaan lapseen ja Eleonoreen, joka kowin pahoillansa turhasta yrityksestään, wei lapsen takaisin sen wanhempain tykö.

Eräänä päivänä Ben-Morfe'ssa lewisi huhu, että Edward aikoi naida. Eleonore oli lauan jo aawistanut tätä sanomaa; se ei ollut mitään odottamaton uutinen hänelle, mutta se kuitenkin tefi hänen huolensa katkerammaksi. Suruisena hän istui tuwaassa, peljäten että joku naapureista tulisi sisään kertomaan tylan uutista. Niinpä tapahtuikin. Nest loi filmäyksen puhujaan ja kysyi iloisesti ja uteliaisesti likempia tietoja häistä, ja ker-

toja puhui sitten naapureille, ett'ei Nest Groyn enää Edward'in uskottomuutta surrut. Mutta kun hän oli sulkenut omen jälkeensä ja Nest oli kahden kesken äitinsä kanssa, astui edellinen itkewän äitinsä eteen niinkuin leppymätön tuomari.

„Äiti, miks'et antanut minun kuolla? Miksi minun piti elää kuullakseni tätä?“

Eleonore ei woinut puhua, mutta hän ojensi käsiään lastansa kohti. Nest kääntyi pois ja Eleonore itki ääneen surusta. Silloin Nest tuli takaisin ja sanoi:

„Äiti, minä olin wäärässä, sinä teit parasta. En tiedä mikä siihen on syytä, että olen niin järhkö ja tyly. Minä toiwon, että olisin kuollut silloin kun olin helläuntainen ja lempeä tyttö.“

„Älä puhu niin, lapseni, Jumala on pannut päällesi kovan kuorman ja sydämesi kovuus tulee kestämään waan jonkun ajan; Jumala on pehmittävä sydäntäsi, ole waan kärsiwällinen. Minä tyllä käsitän kuinka se on, Nest parkani, enkä sinua soimaa. Ja olsoonpa kuinka tahansa, älä luule surettawasi minua, koskiskihan se kipeästi sinuun, kun minä mennen pois, ja minä en ole surullinen, useimmitenhan me, minun mielestäni, olemme oikein iloiset.“

Siitä päivästä pitäin äiti ja tytär yhä enemmän läheniwät toinen toistansa. Mutta nämä surulliset ja äkilliset tapaukset jouduttiwat Eleonoren kuolemaa. Hän ei sitä itseltään salannut, eikä hän liioin enää rukoillut Jumalaa (niinkuin hän muutamia kuukausia ennen oli tehnyt), että hän saisi elää lapsensa tähden, sillä hän oli huomannut, ettei hän mitenkään kyennyt särjettyä sydän-rautkaa lohduttamaan. Wälitiin hänestä oli kuin Jumala ei olisi hänen rukouksiansa kuullut, ja toisen kerran hän taas soimasi itseänsä semmoista ajatellessaan.

Tässä osassa Wales'ia löytyy monta metodisti-saarnaajaa. Niiden joukossa oli wanha mies, nimeltä Dawid Hughes, jota pidettiin suuressa armossa ja tunnitoitettiin syystä, että hän oli ollut John

Wesley'n likeinen tuttava. Hän oli ollut laiwurina erällä laiwalla, joka oli Caernarum'ista kotoisin, ja kähnyt kaup-paa wäliimerellä ja nähnyt monta kummallista seikkaa elämänsänsä. Nuoruudessaansa hän (oman kertomuksensa mukaan) oli elänyt ilman Jumalaa maailmassa ja meni kerta hengelliseen kokoukseen ainoastaan pilkkaamaan John Wesleytä; mutta harmaapäisen patriarkan sanat tekivät syvän vaikutuksen hänen mieleensä ja — hän jäi sinne rukoilemaan. Siitä hetkestä hänestä tuli tuollainen toinen, itsenäkieltäwäinen, mutta usein halweksittu kuljeksiwa saarnaaja, jollaisia siihen aikaan oli monta ja jotka Wesley'n johdannolla lähtiwät ulos lemittämään totisempaa, hartaampaa jokapäiwäistä elämää kostewaa kristillisyhtä kansassa. Hänen matkustuksensa oliwat suureksi hyödyksi hänelle itsellekin. Ne laajensiwat hänen käsitystänsä inhimillisten olojen erinkaltaisuudesta ja enensiwät hänen sääliväisyyttänsä surullista ja kiufattuja kohtaan. Hänen hellä sydämensä ja kahdeksankymmennen wuotinen kokemuksensa saattoiwat hänet ihmismielen selittäjämmimpiä kohtia käsittelemään; ja kun nuoremmat saarnaajat nuhteluwat kowia sydämiä ja epäiluwät syntisten pelastusta, niin hän oli kärsiwällinen ja lempeä.

Kun Eleonore Groyn mafasi kuolinwuoteellaan, niin Dawid Hughes tuli Pen-Morse'en. Hän tunsi Eleonore'a, ja meni häntä katsomaan. Hänelle sairas ilmoitti huolensa.

„Minä olen kadottanut uskon, Dawid“, sanoi hän. „Kiusaaja on tullut ja on saanut minusta woiton. Minä epäilen, että Jumala on rukouksiani kuullut. Yöt päiwät olen rukoillut armoa woidakseni lohduttaa lastani sen suuressa tuskassa; mutta Jumala ei ole minua kuullut. Hän on kääntänyt kaswoinsa pois minusta ja halweksinut halpaa rakkauttani. Minä toiwaisin saawani kuolla, mutta olen kadottanut uskoni enkä tunne yhtään iloa siitä, että saan nähdä Jumalan! Mitä minä teen, Dawid?“

Eleonore odotti vastausta ja viipyi kauan ennenkuin David wirtkoi mitään.

„Minä olen kyllästynyt elämään“, jatkoi sairassuruisesti, „ja miten woin saada rauhaa kuolemassa, kun jätän lapseni yksin tähän kolkkoon maailmaan?“

„Eleonore“, David wihdoin wastasi, „siellä, kuhunka tulet, on kaikki tulewa sinulle selwäksi, ja sinä opit kiittämään Jumalaa siitä, mikä nyt sinusta on raskas ja waikea kuorma. Luuletko sinun kärsimisesi olleen suuremmat ja kowemmat kuin tuo sanomaton kärsiminen yrittäjähaspa — luuletko kaikki sinun rukouksesi olleen hartaammat kuin se rukous, jonka Hän rukoili sinä hetkenä, jolloin weripisarat waluiwat Hänen kaswojansa alas niinkuin hiki? Me tiedämme, että Jumala kuuli Häntä, waikk’ei mitään wastausta tullut Hänelle yön kauhista wassa hiljaisuudessa. Jumalan ajat ei wät ole meidän aikamme. Minä olen elänyt kahdeksänkymmentä vuotta, enkä vielä milloinkaan ole nähnyt nöyrän ja totisen rukouksen kuulumatta maahan pudonneen. Odottamattomalla tawalla ja silloin kun ehkä kaikkein wäihin sitä toiwoi, tuli se kuulusti; ja tämä rukouksen kuuleminen oli täydellisempi ja enemmän tyhydyttävä kuin sydän oli woinut toiwokaan, waikka se kenties tapahtui toisella tawalla kuin oli odotettu.“

„Jatkakaa — se wähistää minua“, sanoi sairassuruisesti.

David Hughes’in mentyä pois Eleonore käwi aiwan rauhalliseksi, niinkuin kuollut, joka on viimeisen taistelun taistellut. Tämä äkillinen muutos pelotti Nestiä. Hänen äitinsä katkerat kyyneleet herkesiwät wuotamasta; hänen äänensä, waikka heikko ja matala, käwi tyhneeksi ja suloiseksi. Hänen viimeinen katseensa oli suloinen hymyily, hänen viimeiset sanansa oli siunaus.

Kuulin silmin Nesti ojensi kuolleen jäsenet suoriksi. Hän pani lautasen suo-
loja äitinsä rinnalle ja palawan kynttilän hänen päänsä ja jalkansa kohdalle. Se oli wanha tapa Wales’issa, mutta

David Hygges muisti tätä nähdesään entisiä aikoja, jolloin hän oli nähnyt wanhain katolisten katebraalikirkojen hautakappeleja; Nesti istui kuulin, polttawin silmin katjellen kuollutta.

„Hän on kuollut“, sanoi David juhallisesti; „hän kuoli uskossa Kristukseen. Ylistäkäämme Jumalaa, lapseni! Hän antaa ja Hän ottaa!“

„Hän on kuollut“, sanoi Nesti, „äitini on kuollut. Ei kukaan nyt minua rakasta“. Hän puhui niinkuin hän olisi ajatellut ääneen, sillä hän ei katjonut David’iin, eikä käskenyt häntä istumaan.

„Etkö kukaan sinua nyt rakasta?“ kysyi David. „Sinä kai tarkoitat, ett’ei mitään inhimillinen olento sitä tee. Sinä et vielä käsitä, jos sinulle puhuu Jumalan äärettömästä rakkaudesta, sentähden puhun, niinkuin sinäkin, rakkaudesta ihmisiin. Minä sanon sinulle, että jos ei kukaan sinua rakasta, niin on aika, että sinä alat rakastaa“. Hän puhui milt’ei ankaralla äänellä (jos David Hygges’ta woi sitä sanoa), sillä Nesti’in tyyli ja kowa käytös äitiänsä kohtaan, josta naapurit oliwat hänelle kertoneet, muistui hänen mieleensä.

„Alkaako rakastaa?“ wastasi tyttö sähkywin silmin. „Enkö minä ole rakastanut? Wanha mies, te olette tylsämielinen ja wäsynyt. Te olette unohtaneet mitä raukkaus on“. Hän puhui halweksiwalla sääliwäisyydellä. „Minä tahdon ojojittaa teille miten minä olen rakastanut, näyttämällä minä eroituksen rakkaus on minusa waukuttanut. Minä olin ennen kaunis Nesti Groym; nyt olen heikko, kalpea ja kuishtunut rajarikko raukka. Se on eroitus; aina-
kin sanotaan niin“. Hän waukeni ja jatkoi sitten matalammalla äänellä: „Minä sanon teille, David Hughes, ulkonainen muutos ei ole mitään werrattuna sisälliseen muutokseen, jonka se rakkaus on waukuttanut — jota olen nähnyt halweksitawain. — Minä olin ennen lempeä, ja jos lausuite lempeän sanan — niin sy-

dämeni tuli teitä vastaan yhtä kernaasti kuin pieni lapsi menee äitinsä luokse. Minä en milloinkaan kowaa sanaa lausunut, ei mykille eläimillekään, sillä minä rakastin kaikkia. Siitä ajasta kuin minä rakastin, olen käynyt tylyksi kaikkia kohtaan. Minä olen kääntynyt pois rakkaudesta ja lemmeystä ja käynyt katkeraksi ja haluttomaksi. Kuulkaa!" — Hän puhui hiljaisella äänellä melkein kuisaten. „Minä tunnustan sen. Minä olen puhutellut häntä tylysti“, sanoi hän ruumista osoittaen; „häntä, joka aina oli kärsivällinen ja hellä minua kohtaan. Hän ei tiennyt“, jupisi hän, „hän meni hautaan tietämättä kuinka hellästi minä häntä rakastin — sydämesäni asui niin kummallinen, turhamielinen ylpeys . . . Tule takaisin, äiti! tule takaisin“, huusi hän hurjasti äitinsä kangistuneen ruumiin vieressä. „Tule takaisin, enkelinä tahi aaveena — kunhan waan tulet, että woin kertoa sinulle kuinka hellästi olen sinua rakastanut“.

Mutta kuolleet eivät milloinkaan takaisin palaa. Nest'in hurjat huudahdukset päättyivät hyneleillä — ensimmäiset, jotka hän oli wuodattanut äidin kuoltua. Kun ne wähitellen taukoivat wuotamasta ja itku muuttui nyyhkytyksiksi, niin Dawid lankei polwillensä. Nest ei laskenut polwillensä, mutta painoi päänsä alas. Dawid rukoili hyneleiden waluessa hänen postiansa alas. Hän edeskantoi onnetoman tytön sisällisen ja ulkonaisen wiheliäisyyden Herralle, jolla yksinään on walta taiwaisa ja maan päällä.

Kun hän nousi, olivat he molemmat rauhallisemmat.

„Nest“, sanoi wanhus, „sinä olet rakastanut niin, kuin nuoriso rakastaa; rakasteesi oli itsekäs, kiihkoinen, joka on nuorelle sydämelle luonnollinen. Tästä lähtien sinun tulee rukoilla Jumalalta armoa rakastaa niinkuin Kristus rakasti, itseäsi ajattelematta ja rakkautta waattimatta. Sinun tulee käydä sairaiden ja kärsiwäisten luona ja rakastaa heitä. Sellainen rakkaus on wotawä sydäntäsi

maailman myrskyhistä ja kohoittawa sitä Jumalan omiin rauhanmajoihin. Riivaat tuntee juuri todistawat, että voit sitä tehdä. Minä en sinua surkuttele; sinä et jääliä tarwitse. Jumala on antanut sinulle woimia kohoittamaan itseäsi omien huoliesi yli ja muuttamaan ne sinunaukseksi muille, ja sinä tulet Jumalan awulla sinunaukseksi niille, joiden parissa elät; minä näen sen sinä, että äitisi ruokous on kuultu!“

Wanhan miehen filmät loistiwat niin kuin hän olisi nähnyt näön; tuli leimahti takassa ja walaisi hänen hopeakarwaisia kutriansa.

Nest luuli näkewänsä profeetan, ja profeeta hän todella olikin hänelle.

Kun Dawid Hughes toisen kerran tuli Ben-Morse'en, tyysi hän oliko Nest Groyn wielä elossa. Rawintolan wäki kertoi hänelle, että hän wielä eli ja asui samassa huoneessa, jonka hän äidiltänsä oli perinyt.

„Mutta“, jatkoi mrs Thomas, „uskotteko sen, Dawid, hän on ottanut Mary Williams'in luoksensa asumaan? Tunnettehan Mary Williams'in?“

„En!“ Dawid Hughes ei muistanut ketään Mary Williams'ia Ben-Morse'ssa.

„Te olette warmaankin häntä nähneet, sillä minä tiedän, että olette käyneet Thomas Griffith'illa, jonka luokse pitävä on toimitannut hänen ruo'ille.“

„Ettehän toki tarkoittane tuota hupsua tyttöä, tuota heikkomielistä raukkaa?“ huudahti Dawid.

„Zuuri sitä tarkoitan“, wastasi rawintolan emäntä.

„Minä olen häntä nähnyt, se on totta, mutta en tuntenut hänen nimeänsä. Ja Nest Groyn on ottanut hänen luoksensa ja he asuwat yhdessä?“

„Niin, tiesinhän minä että se teitä kummastuttaisi. Hän olisi kyllä saanut jonkun hiljaisen ja siweän tytön seuraksensa. Oma sisarenitytär, hän, jolta wanhemmat kuolivat, kuten muistatte, olisi mielellänsä mennyt Nest'in luokse asumaan ja olisi ollut hywin kiitollinen siitä.

Sitä paitfi on Mary Williams ajoittai-
fin kowin rajui. John Griffith sanoo, että
hänen wäliin täytyi lyödä häntä että
tyttö parka parkui ja huusi, eikä hän sit-
tenkään saanut häntä tekemään mitä hän
tahtoi. Niin, kerta hän sanoi, että jos
hän ei sattumalta olisi nähnyt tytön sil-
mien säihkywän kuin pedon silmät, hä-
nen pöyhän alla khyristyessään, ja äkkiä
wäistynyt syrjälle, niin Mary olisi hyö-
kännyt hänen kimppuunsa ja kuristanut
hänet. Hän waroitti wakaasti Nest'iä
ja kertoi mitä hänellä oli edessä, ja
hän pelkää, että Mary tulee tappamaan
Nest'in."

David Hughes oli hetken aikaa wai-
ti. „Mistä syystä Nest otti Maryn luok-
sensä“, hän wihdoin kysyi.

„Sanotaan ett'ei John Griffith anta-
nut hänelle kylläksi ruokaa. Olen kuul-
lut, että hullut syöwät enemmän kuin wii-
saat ihmiset, ja Eleonore Groym oli an-
tanut hänelle pari kolme kertaa kauralei-
pää ja welliä ja luultawasti puhutellut
häntä ystävällisesti — te tiedätte, että
hän puhutteli kaikkia ystävällisesti — ja
sitä syystä, kun John Griffith muuta-
mia kuukausia takaperin oli lyönyt häntä
ja antanut hänen kärkeä nälkää mafen-
taaksensa häntä ja saadakfensa häntä tot-
telemaan, niin hän keskellä yötä meni
tiehensä ja tuli wilusta wäristen Nest'in
tupaan. Hän ei tiennyt, että Eleonore
oli kuollut ja toiwoi, että tämä ottaisi
häntä vastaan ystävällisesti. Nest muisti
kuinka hänen äitinsä oli ruokkinut ja loh-
duttanut hullua tyttöä raukkaa ja keitti
puuroa hänelle ja kääri peitteen hänen
ympärihensä ja pani hänen uunin eteen
istumaan. Ja aamulla kun John Grif-
fith tuli Mary'a etsimään, löysi hän hä-
nen Nest'in luona, ja Mary woiwotteli
niin furkeasti John'ia nähdesjensä, että
Nest meni waiwaihoidon esimiehen tykö
ja tarjousi pitämään Mary'n samasta mak-
susta kuin John oli hänestä saanut. Ja
John oli warsin iloinen, kun pääsi Ma-
ry'a pitämästä."

David aawisti, että omantunnon wai-

wat olivat pafoitaneet Nest'iä tämän
mitä waikeinman ja wastenmielisinmän
rakkauden työn harjoittamiseen. Hän luuli
ymmärtävänsä häntä. Katkerasti katuen
käytöstänsä äitiänsä kohtaan hän oli was-
taanottanut ensimmäisen onnettoman olen-
non, joka tuli hakemaan turwaa hänen
äitiänsä nimesjä. David ei ollut sellais-
ta ajatellut, mutta hän oli kuitenkin wa-
kuttettu siitä, että Sumala oli johdatta-
nut mielipuolisen tytön Nest'in luokse.
Seuraawana aamuna David meni Nest'in
tykö. Kun hän läheni huonetta — oli
kesäaika — kuuli hän warsin outoja ja
uhkaawia ääniä, jotka kuskun tuntuivat
ihmisen huulilta tulewan. Nämä äänet
olivat niin kowia, että ne estiwät Da-
wid'in askeleita kuulumasta, ja, kun hän
pysähtyi kynnyselle, hän näki Mary rau-
kan astuwan edestakaisin laattialla wal-
lan raiwoisfansa ollen. Nest astui on-
tuen hänen rinnallaan puhuen suloisia,
rauhoittawia sanoja; wihdoin hän alkoi
käydä hitaammin ja lasi käsiwartenja
mielipuolisen tytön kaulan ympärille; tä-
mä rakkauden osoitus liikutti niin tyttö
parkaa, että hän hyrähti itkemään ja tämä
rauhoitti häntä wahan. Silloin David
astui tupaan. Kun hän astui owesta si-
jään ja otti lakin päästänjä, sanoi hän:
„Sumalan rauha olkoon tämän huoneen
yli“. — Ei David, eikä liioin Nest'kään
puhunut entisistä ajoista, waiikka wakaifet,
pyhät muistot täyttiwät heidän mieltensä.
Ennenkuin David meni, he kaiffti lanke-
siwat polwillensa ja rukoiwät, sillä Nest
sanoi, että sairastunut käwi erinomaisen
rauhalliseksi, kun hän kuuli rukouksen py-
hiä sanoja; ja usein kun hän tunsi, että
raju puuska oli tulosfa, niin hän lankefi
polwillensa ja rukoi, itäänkuin sillä ma-
naten wihollista henkeä, joka häntä wai-
wasi. Usein tämä oliftin kyllätki kokoo-
maan ja järjestämään hänen hämmenty-
neet ajatufsensa. Kun David nousi men-
näksensä pois, wiittasi hän Nest'iä tule-
maan owelle.

„Etkö pelkää, lapseni?“ kysyi hän.
„En“, wastasi Nest. „Hän on usein-

miten warsin hyvä ja hiljainen. Ja kun hän ei sitä ole, woin Jumalan avulla sitä kärsiä."

"Minä en enää tule näkemään kaswojasi täällä maan päällä", sanoi Dawid. "Jumala sinua siunatkoon!" Hän meni, ja muutamia wiikkoja sen jälkeen Dawid Hughes lastettiin hautaansa.

Se rakkaus, jota Nest mieltäpuolista Mary'a kohtaan osoitti, oli aukaisut hänen sydämensä owet selkojen selällensä. Mary myöskin rakasti Nest'iä niinkuin myhkä eläin rakastaa joteaa isäntäänsä. Hän oli onnellinen, kun hän sai olla Nest'in luona. Ylipäänsä hän oli iloinen, kun hän taifi olla Nest'ille mieleksi. Mutta oli aikoja, jolloin hänen selaisin olewien aiwojensa hillitsemättömät aawet saivat hänestä woiton. Ne olivat kauhistuttawat ajat! Niinä päiwinä Nest waroitti pieniä lapsia, joiden oli tapa tulla leikkimään hänen luoksensa, tulemasta hänen tupaan. Merkkinä oli walkoinen waate, joka ripustettiin ikkunaan. Niinä päiwinä fairaat ja murheenalaiset turhaan odottiwat saawansa kuulla Nest'in epäwakaista askeleita. Mutta mitä hän kärsi, sen tietää ainoastaan Jumala, sillä hän ei milloinkaan waltittanut. Jos hän olisi hyljännyt Mary'n tahi jos naapurit rakkaudesta ja säälistä Nest'iä kohtaan olisimat ottaneet hänen pois, niin hän kyllä tiesi, että kowa kohtelu — nälkä ja kurjuus tulisi onnetoman tytön osaksi.

Hän kertoi Mary'n tottelewaisuudesta ja rakkaudesta, hänen wiattomista toimitaan ja puheistaan, mutta hän ei milloinkaan puhunut hänen hurjuudesta ja raiwostaan. Nest käwi ennen aikojaan wanhaksi onnettomuutensa takia. Hän tiesi itse, että hän wiidenkymmenen wotiaana oli yhtä wanha kuin muut seitsemänkymmenen wuoden ikäisinä. Hän tunsi sen osaksi siitä, että hän niin selwästi muisti tapauksia nuoruutensa ajoista, jota wastoin eilispäiwän kohtaukset pian unohtuivat. Hän näki usein unta lapsuudestansa ja hänen woimansa yhä heikontui-

wat ja hänen runniinsa riutumistaan riutui. Unessa hän taas oli kukoistawa Nest Groyn, tuo iloinen, wirkeä tyttö, äitinsä lemmitty. Pienet kohtaukset näistä menneistä ajoista, jo aikoja sitten unohtetut, johtuivat jälleen hänen mieleensä kun hän oli walmeilla. Hänen wafemassa kalwoimessaan oli arpi, joka oli tullut siitä, että kaatuwa puu oli kaatunut hänen päälleen hänen wielä lapsena ollessaan. Tämä ei ollut häntä waiwanut siitä kun se parani, joka tapahtui muutamana päiwän sisäissä, mutta nyt se alkoi käydhä kipeäksi, ja hän kuuli sen ohessa selwästi kaatuwan puun räätinän ja näki silmänsä edessä äitinsä kuwan, kun hän hellästi fitoi haawan. Näiden muistojen ohessa heräsi halu wielä kerta ennen kuolemaansa saada nähdä tuota kaunista, onnetonta lähdeettä. Hän ei ollut milloinkaan käynyt siellä siitä päiwästä kuin hän lankeemisensa kautta menetti rakkauden, toiwon ja nuoruuden. Hän ikäwöi wielä kerta katsella sen kirkasta wettä. Tämä halu päiwä päiwältä yhä eneni. Hän ilmoitti hullulle Mary raukalle sen.

"Mary", sanoi hän, "minun tekee mieli mennä kalliolähteelle. Jos sinä autat minua, niin minä kyllä woin mennä sinne. Tien warrella on monta kiveä, joilla woin istua ja lewätä. Menkäämme huomenaamulla warhain ennenkuin kukaan on liikkeellä".

Mary wastasi innokkaasti: "Mennään! mennään! kalliolähteelle! Mary menee! Mary menee!" Koko päiwän hän itseksseen sopi: "Mary menee!" Nest näki sinä yönä mitä suloisimman unen. Hänen äitinsä seisoi hänen wieresjäänsä, mutta ei ihmisenä, waan kirkastettuna henkenä. Ja Nest ei enää ollut nuori — eikä wanhakaan — siellä, johon hän oli mennyt asumaan, ei lasketa päiwäiä eikä wuosia. Ja hänen äitinsä ojensi hänelle käteensä, luoden autuaan, tyyneen katseen häneen. Nest heräsi; rastas wiserteli läheisesjää lehdoissa; pikkulinnut olivat liikkeellä ja hyppelwät pesäinsä ympärillä. Hän nousi ylös ja herätti Mary'n. Se

astuivat molemmat hiljaisista polkua myöten. Se kulkivat hiljaa ja ääneti. Levätyksensä monta kertaa he vihdoin saapuivat awaran niityn poikki ja astuivat warowasti kaltewia kiviä myöten, joilla ei näkynyt ainoatafaan jälkeä niistä tuhansista jaloista, jotka olivat niiden yli astuneet siitä ajasta kuin Nest ne viimein näki. Kirkas wesi kiiski ja säihkyi aurin gon paisteessa, koiwujen lehdet liikkuiwat hiljaa, melkein näkymättömästi; sananjalat — Nest olisi woinut luulla ne samoiksi, jotka hän kolmekymmentä vuotta takaperin oli nähnyt — olivat mävät siinä misä wesi juoksi niiden ylitse — rastas lauloi aamuwirttänsä läheisessä tammessa ja lirisewä puro säesti hiljaa ja suloisesti sen laulua. Raitti oli niinkuin ennen; luonto oli yhtä raittis ja nuori kuin muinoin. Oli woinut olla eilen, kun Edward Williams tapasi hänen ja fanoi rakastawansa häntä.

Nest'in mieleen muistui selwästi hänen sanansa, hänen miehensä, kaunis waratalonsa (hän oli nyt harmaapäinen, ankaran näköinen mies). Sitte hän muisti sitä onnetonta talwi-aamua, jolloin ilo ja nuoruus pakeniwat; ja kun hänen mieleensä johtui tuo tuskallinen taistelu pyörtymystä vastaan — niin hän jälleen joutui tainnuttiin — ja se ei ollut ainoastaan muiston kaiku — waan todellinen pyörtyminen. Hän nojasi kallioa wästen, huokaamatta, wähintäkään ääntä päästämättä — ja oli kuollut! Hän saawutti lähteellä jälleen kuolemattomuuden, kadonneen lyhyen nuoruutensa sijaan. Hän oli niin rauhallisen ja tyhneen näköinen, että Mary (joka oli huwitellut

pistämällä formiaan lähteeseen ja katselemalla weben waluwan niistä alas) luuli hänen nukkuneen ja pitkitti leikkänsä hetken aikaa ääneti. Wihdoin hän kääntyi Nest'in ja fanoi:

„Mary on wäsynyt. Mary tahtoo mennä kotiin.“

Nest ei wastannut, waikka Mary monta kertaa lausui samat sanat surkealla äänellä. Mary katseli häntä kunnes kummallinen kauhistus waltasi hänet — kauhistus, joka oli niin hirwittäwä, ett'ei hän woinut sitä kestää.

„Nest, herää! Nest, herää!“ huusi hän hurjasti ja pudisti kuolleen käsiwarta.

Mutta Nest ei herännyt. Ja ensimmäinen, joka siinä aamuna tuli lähteelle, näki hullun, peljästyneen Mary'n istuwan kuolleen Nest raukan wieressä. Mary'a täytyi wäksin wiedä pois ennenkuin woitiin hengetöntä ruumista kantaa pois lähteeltä.

Mary toimitettiin Tre-Madoc'in työhuoneeseen, jossa häntä kohdeltiin hywästi ja hellästi ja hän on ylimalkaan hywin säwyinen ja hiljainen. Mäka-ajoin kuitenkin entiset taudin puuskat tulewat takaisin ja hän on silloin lowin raju ja hurja. Mutta joku sellaisessa tilaisuudessa alkoi puhua Nest'istä. Mary oli kuin lumottuna, kun hän tämän nimen kuuli, ja siitä saakka on oikein ihmeellistä nähdä kuinka hän koettaa pidättää rauwoaan. Ja kun nuo waikat päiwät taas owat ohitse, hän hiipii johtajattaren luo ja sanoo:

„Mary on koettanut olla kiltti. Sallitkohan Zumala hänen nyt päästä Nest'in tykö?“

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainon kustannuksella ovat ilmautuneet ja myydään useimmissa maamme kirja-kaupoissa sekä sanotun kirjapainon konttorissa:

- Maria Stuart Skotlannissa.** Kirjoittanut Björnstjerne Björnson. Suomentanut E. Hinta: 2: 50.
- Kristillinen Siveys-oppi.** Oppikirjan koe. Kirjoitt. Aksel Fredr. Granfelt. Kolmannesta ruotsinkielisestä painoksesta suomentanut K. A. H. 1: 25.
- Unkarin maa ja kansa.** Neljäkymmentä matkakirjettä tehnyt Antti Jalava. (Liitteenä Unkarin valtakunnan kartta.) 5 m.
- Jäätäneellä Syvyydellä.** Dramallinen kertomus 5 kohtauksessa. Kirj. Wilkie Collin. 1 m.
- Suomen Historia.** Kansakouluja varten kirjoittanut Yrjö Koskinen. 1 m.
- Finlands Historia.** För folkskolornas behof utarbetad af Yrjö Koskinen. 1 m.
- Steffen.** Vanhan papintyttären nuoruuden muistelmia. Kirjoittanut Y. L. 1: 50.
- Pääskynen vuosilta 1871, 1874, 1877, 1878 ja 1879.** Vuosik. 2: 50.
- Lehti Myrskyssä.** Kirjoittanut Ouida. Englannin kielestä suomentanut E. 50 p.
- Suomenmaan Tilastollinen Vuosikirja** tehnyt tilastollinen toimisto. Kolmas vuosikerta 1881. Nid. 1: 50.
- Lukemisia Lapsille,** kirj. Z. Topelius. Suomennos. II, III ja IV. å 1 m.
- Kylän Heittiö.** Alkuperäinen unkarilainen kansannäytelmä laulujen ja tanssien kanssa 3:ssa näytöksessä. Kirjoittanut Edvard Tóth. Suomentanut Antti Jalava. 1: 50.
- Missolonghin Kukistus.** Historiallinen novelli, kirj. A. von Tromlitz. 1: 25.
- Cinq-Mars** eli eräs salaliitto Ludvig XIII:nen aikana. Kirj. Alfred de Vigny. Ranskan kielestä suomentanut K. Cronstedt. 4 m.
- Margareta.** Näytelmä 1:ssä näytöksessä. Kirjoittanut A. Kivi. 1 m.
- Herätysanoja eli Raamatunlause** lyhykäisesti selitetty kunakin vuoden päivänä. Kirjoittanut I. F. Lobstein. Suomennos. 3 m.
- Mustalainen.** Alkuperäinen unkarilainen näytelmä 3:ssa näytöksessä soitannon, laulujen ja tanssin kanssa. Kirjoittanut Edvard Szigligeti. Unkarin kielestä suomentanut J. Szinnye. 1: 50.
- Lalli.** Murhenäytelmä 5:ssä näytöksessä. Kirj. E. F. Jahansson. 3 m.
- J. V. Snellman'in kirjoituksia.** Suomentanut ja esipuheella varustanut A. Meurman. Ensimmäinen, toinen ja kolmas vihko. å 1: 50.
- Sevillan Parturi** eli turha varovaisuus. Komedia neljässä näytöksessä. Tehnyt Beaumarchais. Franskan kielestä suomentanut K. Cronstedt. (Suomentaja-vainajan kuvalla varustettu.) 1: 50.
- Suomen Historia Nuorisolle.** (Jatkoa „Kertomuksiin Suomen Historiasta“.) Toimittanut J. Krohn. 1 m.
- Lähetysaarnaajan Tytär.** Kertomus Tsulujen maasta ja Cetevayo'sta. Kirj. Charles H. Eden. Suomennos. 1: 50.
- Hovin Roosa.** Kirj. Fr. Spielhagen. Saksan kielestä suoment. Aatto S. 1: 50.
- Martti mestari ja hänen kisällinsä.** Kirjoittanut A. Hoffmann. Suomentanut Aatto S. 50 p.
- Rakkauden Narrit.** Kirjoittanut Maurus Jókai. Suomennos. Hinta: 2 m. 50 p.
- Viimeinen Mohikaani.** Kirjoittanut James Fenimore Cooper. Suomennos. Hinta: 2 m.
- Erkki.** Kertonut W. S. Hinta: 25 p.
- Pen-Morse'n lähde.** Kirjoittanut Charles Dickens. Hinta: 25 p.
- Odenvaldin Tammi.** Kirj. Otto Roquette. Suomentanut —i. —n. Hinta: 50 p.
- Magnuhild.** Kertomus. Kirjoittanut Björnstjerne Björnson. Norjan kielestä suomentanut V. Lagus. Hinta: 1 m.